

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Examensarbete 15hp

Djurterapiens inverkan på äldres hälsa

En litteraturstudie

*Författare: Liv Broman & Hilda
Jonsson*

Handledare: Gudrun Borgudd

Examinator: Kerstin Wikby

Termin; VT 16

Ämne: Vårdvetenskap

Nivå: Kandidatexamen

Kurskod: 2VÅ60E

Abstrakt

Bakgrund Risken för psykisk och fysisk ohälsa ökar med stigande ålder. Åldrandet medför ofta nedsatt fysisk, psykisk och social förmåga, förändrad identitet och en minskad umgängeskrets vilket är bidragande orsaker till ohälsa. Flera olika djurarter har varit trogna följeslagare till människan genom alla tider. Forskare har använt sig av djurterapi som behandlingsmetod för patienter inom olika vårdkontexter.

Syfte Syftet var att beskriva djurterapins betydelse för äldres hälsa inom äldreomsorgen.

Metod En litteraturstudie genomfördes där tio vetenskapliga artiklar användes. Åtta kvantitativa och två kvalitativa vilka söktes fram via databaserna CINAHL, PubMed och PsycINFO. Dataanalysen genomfördes enligt Kristensson (2014).

Resultat Analysprocessen resulterade i fyra kategorier. Den första kategorin var beteendeförändring då det visat sig att djurterapi har positiv inverkan på exempelvis minskad trötthet, nedstämdhet och förvirring. Den andra kategorin var social funktion. Då många äldre beskrev djuren som en vän, bidrog djuren till en minskad känsla av ensamhet. Den tredje kategorin var meningsfullhet då djuren fick de äldre att känna sig meningsfulla. Den fjärde och sista kategorin var minnen då djur bidrog till att gamla minnen kom tillbaka.

Slutsatser Djur skulle kunna vara en del i de äldres dagliga aktiviteter inom äldreomsorgen och på så vis förebygga ohälsa.

Nyckelord

Djurterapi, äldreomsorg.

Tack

Till vår handledare Gudrun som har stöttat och hjälpt oss att genomföra denna litteraturstudie.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Bakgrund	1
2.1 Djurterapi	1
2.2 Äldres hälsa	2
2.3 Äldreomsorg	2
2.4 Teoretisk referensram	3
2.4.1 Välfärdsteorin om hälsa	3
3 Problemformulering	4
4 Syfte	4
5 Metod	4
5.1 Datainsamling	4
5.1.1 Inledning av litteratursökning	4
5.1.2 Databaser	5
5.1.3 Sökstrategi	5
5.1.4 Avgränsningar	6
5.1.5 Litteratursökning	6
5.1.6 Urval.....	6
5.1.7 Kvalitetsgranskning.....	7
5.2 Dataanalys	7
6 Forskningsetiska överväganden	8
7 Resultat	9
7.1 Beteendeförändring	9
7.2 Social funktion	10
7.3 Meningsfullhet	10
7.4 Minnen	11
8 Diskussion	11
8.1 Metoddiskussion	11
8.1.1 Inledning av litteratursökning	11
8.1.2 Databaser	12
8.1.3 Avgränsningar	12

8.1.4 Sökstrategi	12
8.1.5 Urval.....	13
8.1.6 Kvalitetsgranskning.....	13
8.1.7 Dataanalys	13
8.1.8 Kvalitetsindikatorer	14
8.1.9 Etiska överväganden	14
8.1.10 Styrkor/Svagheter.....	14
8.2 Resultatdiskussion.....	15
8.2.1 Beteendeförändring	15
8.2.2 Social funktion	16
8.2.3 Meningsfullhet	17
8.2.4 Minnen	18
8.3 Tillämpning och kliniska implikationer av resultatet.....	18
8.4 Förslag till vidare forskning.....	19
8.5 Slutsats.....	19
9 Referenser	21
Bilagor	
Bilaga A Databassökning PsycINFO 2016-03-14	
Bilaga B Databassökning CINAHL 2016-03-15	
Bilaga C Databassökning PubMed 2016-03-15	
Bilaga D Bedömningsmall för studier med kvalitativ metod	
Bilaga E Bedömningsmall för studier med kvantitativ metod	
Bilaga F Artikelmatris	

1 Inledning

Vår kliniska erfarenhet som undersköterskor inom äldreomsorgen är att äldre människor idag ofta upplever ensamhet och nedstämdhet. Efter att ha arbetat på äldreboenden där de boende kommit i kontakt med djur har vi upplevt en lycka hos de äldre. När de äldre kommer nära djuren har de uttryckt glädje både genom skratt och gråt. Vi vill nu fördjupa oss inom ämnet för att beskriva djurterapiens betydelse för äldres hälsa.

2 Bakgrund

I bakgrunden beskrivs djurterapiens uppkomst och innebörd. Där efter ges också en bild av äldres hälsa och slutligen en förklaring av vad begreppet äldreomsorg innebär.

2.1 Djurterapi

Människans intresse för djur har alltid funnits. Målningar på bergväggar föreställande djur har hittats som beräknas vara målade för ca 30 000 år sedan. Flera olika djurarter har varit trogna följeslagare till människan genom alla tider. Djuren har använts i olika syften till exempel som redskap vid jordbruk men också som föda till människan (Eriksson, 2012). Levinson (1969) var en av de första som började använda djur i sitt yrke som psykolog inom barnpsykiatri. Levinson använde djuren i terapeutiskt syfte för att komma närmare sina patienter. Barnen knöt an till djuren vilket bidrog till att det blev lättare för Levinson att få en god kontakt med barnen.

Utgångspunkten för djurterapi är relationen mellan djur och människa där djuren används i terapeutiskt syfte. Idag spelar sällskapsdjuren en stor roll för många människor. Djurterapi kan användas på alla åldersgrupper och olika djurarter kan användas. Djur kan ge en känsla av tröst och trygghet och ha en lugnande effekt. Det vanligaste djuret inom djurterapi är hundar. Lämplighetstest och veterinärbesiktning genomförs innan hunden godkänns som terapihund (Lantz och Steénmark, 2006). Norling, (2002) menar att djur kan ses som naturliga terapeuter och de har egenskaper som att inte värdera, använda icke-verbal kommunikation, stödja, lyssna och visa empati. Chu, Liu, Sun, & Lin (2009) berättar att forskare har använt sig av djurterapi som behandlingsmetod för patienter inom olika vårdkontext. Katter, hundar, fiskar, fåglar, kaniner och andra tama djur har använts i terapeutiskt syfte.

2.2 Äldres hälsa

Målet med vårdandet är hälsa och vårdandets syfte är att stärka och stödja människors hälsoprocesser. Hälsa är ett mångdimensionellt fenomen som har olika betydelse för olika individer. Hälsa är därför svårt att definiera då hälsa är en upplevelse som skiljer sig mellan individer. Hälsa innebär upplevelsen av att må bra, känna välbefinnande och att orka genomföra sina livsprojekt (Dahlberg & Segesten, 2010).

Efter 65 års ålder definieras Sveriges befolkning som äldre (Nygren & Lundman, 2009). Av Sveriges befolkning är cirka 20 % 65 år eller äldre (Boverket, 2016). Cirka 15 % av personer över 65 år har depressiva symtom och förekomsten ökar med stigande ålder. Även ångest är vanligt bland äldre och ångestsymtomen kan ibland likna akut hjärtsjukdom (Lindwall & Karlsson, 2012). Socialstyrelsen (2010) berättar att i Sverige lever cirka åtta procent av de som är över 65 år med demens och nästan hälften av de som är över 90 år med demens. Dehlin och Rundgren (2014) beskriver att åldrandet kan påverka livssituationen genom till exempel färre sociala kontakter, ensamhetsproblematik, flytt ifrån den rotade miljön och känsla av utanförskap i samhället. Westergren (2009) beskriver att nutritionsproblematiken ökar med stigande ålder då hungerkänslan avtar och orkeslösheten hindrar de äldre att fullfölja måltiderna.

Dahlberg, Andersson, McKee & Lennartsson (2015) beskriver en ökning av ensamhet bland äldre från år 2004 till 2011. Nygren och Lundman (2009) menar att forskning och vårdinsatser till äldre har sin utgångspunkt från aktivitetsteorin vilket innebär att ett gott åldrande grundas på att människan fortsätter vara aktiv genom åldrandet. Nygren och Lundman menar också att åldrandet ökar upplevelsen av ensamhet vilket kan bero på förlust av närstående eller minskad fysisk och/eller psykisk förmåga.

2.3 Äldreomsorg

Kommunen fick 1992 ett samlat ansvar för äldreomsorgen genom ädelreformen. Innan ädelreformen låg ansvaret för servicebostäder för handikappade och lokala sjukhem för långtidssjuka på landstinget (*Ädelreformen* NE, 2016). I dag handlar detta framförallt om hemtjänst och/eller hemsjukvård. Särskilda boendeformer kan erbjudas vid behov som till exempel äldreboende eller servicelägenhet. Ofta erbjuds daglig verksamhet där tillfälle till sysselsättning ges. Med bibehållet kommunalt ansvar kan verksamheterna drivas av enskild person eller företag (*Äldreomsorg* NE, 2016).

2.4 Teoretisk referensram

Som teoretisk referensram har Nordenfelts (1987) välfärdsteori om hälsa valts. Tidigare i bakgrunden har hälsa definierats enligt Dahlberg och Segesten (2010) då författarna anser att det är en tydlig definition som stämmer bra överens med Nordenfelts teori då båda anser att hälsa är individrelaterat. Dahlberg och Segesten (2010) menar att hälsa innebär till exempel att kunna genomföra sina livsprojekt vilket kan relateras till Nordenfelts (1987) begrepp vitala mål.

2.4.1 Välfärdsteorin om hälsa

Hälsa är förmågan att nå en viss grundläggande nivå, det vill säga, nivån för förverkligandet av ett viktigt mål. Hälsa är inte en typ av aktivitet utan en slags förmåga. Hälsa är ett grundkoncept i välfärdsteorin och är definierat som en persons förmåga att nå sina vitala mål. Välfärdsteorin har ett nära samband mellan somatisk hälsa och psykisk hälsa. I själva verket är teorin enhetlig för hälsa som omfattar både somatisk och psykisk hälsa. De vitala målen för en person behöver inte vara identiska med samhällets mål. De vitala målen är nödvändiga och tillsammans tillräckliga för en basal välfärd. Det är individens vitala mål som bestämmer individens hälsovillkor, hälsa blir därför individrelaterat. För de flesta vuxna är det viktigt att kunna sköta sitt hem, utföra sitt arbete och att ha sociala kontakter (Nordenfelt, 1987).

Människans välfärd kan liknas med glädje. Hälsa är en viktig del för att uppleva lycka. Personlig utveckling, utveckling av möjligheter och reproduktion är viktiga förutsättningar för att människan ska kunna uppleva lycka. Att en person har hälsa men inte upplever glädje kan bero på att de yttre omständigheterna inte ger individen möjlighet att nå alla sina vitala mål (Nordenfelt, 1987).

Ohälsa är ett komplement till hälsa. En person anses ha ohälsa när minst ett vitalt mål inte kan uppnås. Ohälsa kan uppstå när hälsan äventyras av samhällets ideal. Begreppet hälsa, eller strängt taget dess tillämpning i ett visst sammanhang, påverkas av miljömässiga faktorer. Vad som betraktas som standard för förmåga måste slutligen beslutas av sammanhangets medlemmar. Beslutet påverkas av den sociala och psykiska miljön. Huvudsakligen är hälsa en uppsättning förmågor. När dessa förmågor avgränsas uppstår ohälsa. Redan när någon förmåga till viss grad förminskas i förhållande till individens vitala mål förekommer ohälsa (Nordenfelt, 1987).

3 Problemformulering

Risken för psykisk och fysisk ohälsa ökar med stigande ålder. Åldrandet medför ofta nedsatt fysisk, psykisk och social förmåga, förändrad identitet och en minskad umgängeskrets vilket är bidragande orsaker till ohälsa (Socialstyrelsen, 2008). Dehlin och Rundgren (2014) beskriver att åldrandet kan påverka livssituationen genom till exempel ensamhetsproblematik. Lindwall och Karlsson (2012) menar att åldrandet kan bidra till en ökning av depressiva symtom. Vår kliniska erfarenhet efter att ha arbetat som undersköterskor inom äldreomsorgen är att äldre idag ofta upplever ensamhet och nedstämdhet. Vi har också upplevt en lycka hos de äldre när de kommit i kontakt med djur. Vi vill genom denna litteraturstudie undersöka om djurterapi har någon betydelse för äldres hälsa.

4 Syfte

Syftet var att beskriva djurterapiens betydelse för äldres hälsa inom äldreomsorgen.

5 Metod

Under detta avsnitt presenterar författarna metoden i två delar, den första rubriken är datainsamling med underrubrikerna inledning av litteratursökning, databaser, sökstrategi, avgränsningar, litteratursökning, urval och kvalitetsgranskning, den andra rubriken är dataanalys.

5.1 Datainsamling

En litteraturstudie har genomförts enligt Kristensson (2014), vilket innebär att forskaren insamlar redan befintlig data för att sedan utifrån detta sammanställa ett eget material som besvarar forskarens syfte.

5.1.1 Inledning av litteratursökning

Författarna inledde litteratursökningen med att formulera nyckelbegrepp utifrån inklusionskriterierna och syftet. Nyckelbegreppen var djurterapi och äldreomsorg. En preliminär sökning genomfördes, en fritextsökning, i tre olika databaser för att se om det fanns relevant litteratur inom det valda området. En fritextsökning innebär att sökningen inte är bunden till indexord (Kristensson, 2014). Till en början användes

sökord som till exempel *pets, cats, dogs och birds* i kombination med olika termer för *vård* som till exempel *nursing*. Majoriteten av träffarna genom denna fritextsökning var inte relevanta för litteraturstudiens syfte. Genom träffarna via fritextsökningen gavs förslag på indexord som kunde användas i litteratursökningen. Indexord är ett specifikt ord som grundas på artikelns innehåll. En artikel kan ha flera indexord (Kristensson, 2014). Kontakt med bibliotekarie (personlig kommunikation med A. Wolke, 11 mars 2016) togs för att ytterligare komma vidare i sökprocessen. Efter mötet med bibliotekarien kunde sökningen specificeras med hjälp av index- och fritextord vilket ledde till fler träffar som var relevanta för syftet. Östlundh (2012) menar att författarna inte behöver lösa all informationssökning själva, utan bör ta hjälp av utbildade bibliotekarier.

5.1.2 Databaser

I databaserna CINAHL (Commulative Index to Nursing and Allied Health Litterature), PubMed och PsycINFO har sökningar genomförts för att finna relevanta artiklar som svarar på litteraturstudiens syfte. PubMed är en databas som innehåller framförallt medicinsk vetenskaplig litteratur. CINAHL innehåller framförallt vårdvetenskaplig litteratur och PsycINFO innehåller psykologi och beteendevetenskaplig litteratur (Kristensson, 2014; Forsberg & Wengström, 2013).

5.1.3 Sökstrategi

Indexord söks fram i specifika ordlistor som finns för olika databaser. Indexord som kan användas i PubMed kallas MeSH-termer (Medical Subject Headings). Indexorden i CINAHL benämns subject heading lists. I databaserna utfördes olika sökkombinationer för att finna intressant material till litteraturstudien. De så kallade booleska sökoperatorerna AND och OR användes i sökningen. När två sökord kopplas ihop med AND kombineras dessa i sökresultatet. Om OR används mellan två sökord kommer närliggande begrepp med i sökresultatet. Vid användning av AND och OR ökar sökningens sensitivitet (Kristensson, 2014).

5.1.4 Avgränsningar

Studierna som hittats genom litteratursökningen måste sorteras. Litteraturstudiens syfte är utgångspunkt för vilka studier som är relevanta och alltså ska inkluderas och vilka som är irrelevanta och därför ska exkluderas (Kristensson, 2014).

5.1.4.1 Inklusionskriterier

Artiklarna var vetenskapliga vilket kontrollerades genom Ulrichswebb, skrivna på svenska eller engelska där kontexten var jämförbar med äldreomsorg, Som perspektivavgränsning valde författarna att utgå från de äldres perspektiv. Ingen geografisk begränsning valdes. Författarna valde att inte använda sig av någon specifik tidsram för att få fler träffar i sökresultatet (Kristensson, 2014).

5.1.4.2 Exklusionskriterier

Eftersom att syftet var att undersöka äldre inom äldreomsorgen exkluderades artiklar som hade fokus på personer under 65 år (Kristensson, 2014).

5.1.5 Litteratursökning

En väl genomförd litteratursökning fångar in alla relevanta referenser vilket innebär att sökningen har hög sensitivitet. Sökningen ska också vara så specifik som möjligt vilket underlättas med hjälp av indexorden (Kristensson, 2014). När sökkombinationerna gav träffar som kändes relevanta för syftet, alltså ansågs vara specifik och ha hög sensitivitet påbörjades litteratursökningen. Sökningen pågick mellan 160225 - 160316. I databaserna CINAHL, PubMed och PsycINFO började sökningen med de indexord som framkommit med hjälp av MeSH (PubMed) och subject heading lists (CINAHL). Indexord som användes var "Animal Assisted Therapy", "Pet Therapy", "Homes for aged", "Housing for elderly". Till stor del användes samma sökord i samtliga databaser. I vissa databaser fanns sökorden som indexord och i andra inte. Om sökorden inte fanns som indexord användes de som fritextord (Kristensson, 2014).

5.1.6 Urval

Kristensson (2014) menar att urvalsprocessen sker i olika steg. Efter att ha valt ämne, och definierat relevanta sökord samt valt avgränsningar genomfördes sökningar i relevanta databaser. Utifrån sökresultatet genomfördes en grovsällning där totalt 293

titlar lästes, varav 106 i PsycINFO, 152 i CINAHL och 35 i PubMed (Bilaga A-C). Efter att ha läst titlarna fanns 96 artiklar kvar i PsycINFO, 100 i Cinahl och 35 i PubMed, alltså återstod 231 artiklar vilka granskades genom att läsa artiklarnas abstract. 34 artiklar granskades närmare, 7 i PsycINFO, 16 i CINAHL och 11 i PubMed. Dessa 34 artiklar lästes i fulltext för att urskilja om någon inte svarade an mot litteraturstudiens syfte. Sex av dessa artiklar var dubletter. Efter att ha läst de återstående artiklarna i fulltext återstod elva artiklar som gick vidare för kvalitetsgranskning.

5.1.7 Kvalitetsgranskning

Kristensson (2014) menar att särskilda granskningsmallar bör användas för att kunna göra en bra och organiserad granskning. Granskaren själv tar ställning till vilken kvalitet som är godtagbar. De studier som uppnår den kvalitet som beslutats inkluderas och de andra exkluderas. Alla som författar litteraturstudien bör vara delaktiga i granskningsprocessen och alla studier bör granskas av alla författare för att sedan kunna jämföra och diskutera det individuella resultatet för att tillsammans kunna avgöra vilka studier som ska inkluderas i litteraturstudien.

Författarna har kvalitetsgranskat studierna med inspiration från Kristensson (2014). Två granskningsmallar har använts. En för kvalitativa studier och en för kvantitativa studier från rapporten "Evidensbaserad omvårdnad" av Carlsson och Eiman (2003). (Bilaga D & E) Dessa mallar modifierades genom att frågan om patienter med lungcancerdiagnos byttes ut mot djur inom äldreomsorg, utöver detta stämde mallarna bra överens med det författarna läst tidigare i Forsberg och Wengström (2013) och Kristensson (2014). Mallarna tog med det som författarna ansåg vara viktigt och innehöll ett poängsystem som var enkelt att använda. Av de elva artiklar som kvalitetsgranskats bedömdes åtta ha hög kvalitet, två medelhög kvalitet och en låg kvalitet. Artikeln (Fick, 1993) exkluderades på grund av låg kvalitet. Detta var samtliga författare enade om. Slutligen återstod 10 artiklar varav 8 kvantitativa och 2 kvalitativa.

5.2 Dataanalys

Dataanalysen genomfördes enligt Kristensson (2014). Denna analysmetod användes för att på ett enkelt och övergripande sätt kunna värdera och förstå de olika artiklarnas resultat. Genom denna analysmetod möjliggörs att presentera ett nytt resultat genom att

ställa de olika resultaten emot varandra. I det första steget lästes de valda artiklarnas resultat igenom flera gånger av båda författarna och översattes till svenska för att få en ökad förståelse för innehållet. Data från artiklarnas resultat som svarade på denna litteraturstudies syfte markerades. I det andra steg identifierades likheter och skillnader i data som valts ut. Benämningen likheter och skillnader används för att kategorisera data, varje del får en egen etikett för att lättare kunna värdera innehållet (tabell 1). I det tredje steg sammanställdes slutligen de olika kategorierna. Kategoribenämningarna användes sedan som underrubriker i resultatredovisningen för att få en genomgripande struktur i arbetet. När de kvantitativa artiklarnas resultat lästes, sammanfattades tabellerna i löpande text för att lättare kunna se likheter och skillnader och sedan kategorisera innehållet. Kategorierna som framkom var beteendeförändring, social funktion, meningsfullhet och minnen.

Tabell 1. Exempel analysprocess

Likheter och Skillnader	Kategorier	Underrubriker
Resultatet visade att djurterapi förbättrade depressiva symtom med 50 %.	Beteendeförändring	Beteendeförändring
Hunden hade positiva effekter på ångest, depression, nedstämdhet, ilska, fientlighet, aktivitet, trötthet och förvirring hos äldre.	Beteendeförändring	
Resultatet tyder på att deltagarnas anknytning till djuret var särskilt meningsfullt vid denna tid i deras liv på grund av förändrad familjestruktur.	Meningsfullhet	Meningsfullhet
Deltagarna upplevde förbättrat mående då de fick ta hand om ett djur, eftersom djuren fick dem att känna sig behövda	Meningsfullhet	

Förklaring tabell: Likheter presenterades i samma färg och skillnader i olika färger.

6 Forskningsetiska överväganden

Forskningsetik är något som berör alla former av studier, inte enbart empiriska studier. Vid en litteraturstudie ska författarna ta ställning till om litteraturen som granskats är etiskt försvarbar eller inte (Kristensson, 2014; Forsberg och Wengström, 2013). Forsberg och Wengström (2013) menar att det är viktigt att studier som inkluderas i litteraturstudien har fått godkänt från etisk kommitté eller har ett etiskt resonemang.

Detta har författarna tagit hänsyn till vid granskningen och val av studier. Av artiklarna som valdes till litteraturstudien hade tre stycken ett redovisat etiskt godkännande, två stycken var publicerade i tidskrifter som hade krav på etiskt godkännande, till resterande fem artiklar mejlades författarna en fråga om etiskt godkännande fanns. En svarade att studien var etiskt godkänd. I resterande tre redovisades inget etiskt godkännande dock fanns ett etiskt resonemang och svar från författare uteblev. All fakta som framkommit i studierna som svarar på litteraturstudiens syfte har inkluderats, även det som inte stämmer överens med författarnas tidigare erfarenhet (Forsberg och Wengström, 2013).

7 Resultat

Författarna har använt sig av tio vetenskapliga artiklar i denna litteraturstudie. Fyra artiklar från USA, två från Sverige, två från Italien, en från Canada och en från Norge. Åtta artiklar var kvantitativa och två artiklar var kvalitativa (Bilaga F). Resultatet utgår från ge äldres perspektiv och delas upp i följande kategorier: beteendeförändring, social funktion, meningsfullhet och minnen. De flesta artiklar handlade om hundar och det fanns även artiklar med akvariefiskar och kanariefåglar. Författarna har valt att använda begreppet djur genomgående i resultatet.

7.1 Beteendeförändring

Djur har positiva effekter på psykisk ohälsa hos äldre, som till exempel depression, nedstämdhet och ångest (Olsen, Pedersen, Bergland, Enders-Slegers, Patil & Ihlebaek, 2015; Nordgren & Engström, 2014; Colombo, Buono, Smania, Raviola & De Leo, 2005; Moretti, De ronchi, Bernabei, Marchetti, Ferrari, Forlani, Negretti, Sacchetti & Atti, 2010; Lutwack-Bloom, Wijewickrama & Smith, 2008; McCabe, Baun, Speich och Agrawal, 2002). Djur minskar också beteendeproblematik hos äldre, så som rastlöshet, ilska och aggression (Olsen et al., 2015; McCabe et al., 2002). Även trötthet, förvirring och fientlighet minskar (Lutwacka-Bloom et al., 2008). Förbättringar kan även ses genom avtagande paranoida föreställningar och tvångssyndrom (Colombo et al., 2005). Djur har också en lugnande effekt på äldre (McCabe et al., 2002; Moretti et al., 2010).

Djur visade sig bidra till en ökad aptit hos äldre (Edwards & Beck, 2002; Olsen et al., 2015). Ett ökat näringsintag kunde ses efter att djur införts på ett äldreboende vilket

bidrog till en viktökning på 0,7 kg under tio veckor när ett djur befann sig på boendet (Edwards & Beck, 2002).

Djur kan också öka verbal aggressivitet och aggressiva beteenden hos äldre (Nordgren & Engström, 2014).

7.2 Social funktion

Djur är betydelsefulla som sällskap för äldre. Många äldre uttrycker att djuren blir som vänner och lindrar känslan av ensamhet. Kärleksfulla och skyddande känslor kan uppstå för djuren (Dookie, 2013). De äldre vill ha djuren nära men inte alltid för nära. Möten med djur bidrar till en stund med lugn och ro och en känsla av vänskap. Äldre beskriver djuren som en vän i vardagen och menar att livet skulle vara mer ensamt utan djur.

Glädje uppstår hos äldre vid möten med djur (Swall, Ebbeskog, Lund Hagelin & Fagerberg 2013). Djur påverkar livet hos äldre inom äldreomsorgen genom inverkan till ökat deltagande i vardagliga aktiviteter till exempel lockade djuren de äldre att delta i aktiviteter som anordnades inom äldreomsorgen. (Dookie, 2013; Marx, Cohen-Mansfield, Regier, Dakheel-Ali, Srihari & Thein, 2010; Olsen et al., 2015). Möten med djur upplevs som en flykt från vardagens bestyr. De äldre kan lägga tankar kring vardagen bakom sig och vara i nuet (Swall et al., 2013). Djur bidrar också till en ökad samarbetsförmåga hos äldre (Olsen et al., 2015; Marx et al., 2015).

7.3 Meningsfullhet

Dookie (2013) menar att de äldres anknytning till djur är särskilt meningsfull vid denna tid i deras liv på grund av förändrad familjestruktur, på grund av förändrad funktion till följd av åldrandet. Detta kan till exempel handla om att gå från att vara förälder och vara behövd av sina barn till att hamna i beroendeställning till sina barn för att klara av vardagen. De äldre uttrycker kärlek och uppskattning till aktiviteter tillsammans med djur och ett känslomässigt engagemang kan ses. Djuren bidrar till ett förbättrat mående hos de äldre. De äldre känner ett ansvar över att ta hand om djuret, ett ansvar som upplevs vara rimligt att klara av. Detta bidrar till att äldre känner sig meningsfulla (Dookie, 2013).

De äldres autonomi kan bli kränkt inom äldreomsorgen. Djur kan skapa situationer där de äldre upplever ökad autonomi. När de äldre möter djur klarar de mer själva. De skattar också sin autonomi högt (Dookie, 2013; Colombo et al., 2005).

7.4 Minnen

Djur bidrar till att gamla minnen kommer tillbaka till de äldre, sorgliga minnen som kommer tillbaka skapar osäkerhet och rädsla över vad som verkligen är sant. De äldre upplever det svårt när minnena misslyckas (till exempel när den äldre möter en anhörig och kommer ihåg namnet på personen men inte minns deras relation) och ord går förlorade. Att balansera mellan minnen verkar vara en kamp med tydliga stunder av tillfällig sinnesnärvaro där minnen från ett tidigare liv och känslor återkallas. Berättelser om relationer, känslor och situationer med djur tidigare i livet kan bli tydligare när de äldre får möta djur, även minnen av gamla låtar och texter bakåt i tiden kan klarna. De äldre uttryckte en längtan efter att träffa djuret igen. Efter situationer där gamla negativa minnen återkallas eller när minnen förloras kan de äldre bli oroliga och det kan vara svårt för dem att återfå lugnet. Efter möten med djur kan ångest och sorg upplevas (Swall et al., 2013; Moretti et al., 2010).

8 Diskussion

Diskussionen delas upp under rubrikerna metoddiskussion och resultatdiskussion med efterföljande underrubriker.

8.1 Metoddiskussion

Under denna rubrik följer en diskussion kring studiens tillvägagångssätt samt metodologiska styrkor och svagheter.

8.1.1 Inledning av litteratursökning

Litteraturstudiens preliminära sökning var ostrukturerad och innehöll endast fritextord, de flesta träffarna var irrelevanta för vårt syfte (Kristensson, 2014). För att kunna specificera och sensificera sökningen togs kontakt med bibliotekarie vilket hjälpte författarna vidare i sökprocessen (Östlundh, 2012). Denna kontakt kunde tagits tidigare för att spara tid samt komma vidare i sökprocessen.

8.1.2 Databaser

Tre databaser användes för att få fram så mycket material som möjligt som besvarade litteraturstudiens syfte (Kristensson, 2014). CINAHL var den databas som gav flest träffar som stämde överens med litteraturstudiens syfte. Detta kan bero på att författarna använde samma sökord i samtliga databaser och i CINAHL fanns de flesta av dessa sökord som indexord. Kanske hade författarna fått fler träffar i PsycINFO och PubMed om andra sökord använts, detta kan ses som en svaghet i studien.

8.1.3 Avgränsningar

Eftersom vi valt ett ämne som inte var så beforskat gjordes ingen begränsning i tidsramen för att inte tappa relevant data. I efterhand kan författarna konstatera att en avgränsning i tidsramen från år 2000 kunde använts för att få färre träffar då de artiklar som slutligen togs med i resultatet var publicerad mellan 2002-2015. Detta hade kunnat underlätta grovsällningen av artiklar. Författarna anser ändå att valet att inte använda någon tidsram var en styrka då fler artiklar lästs för att se om de svarar på litteraturstudiens syfte. Kristensson (2014) menar att tidsramar kan vara svårt att bestämma innan på grund av att studierna bör vara så aktuella som möjligt utan att gå miste om resultatets kvalitet.

8.1.4 Sökstrategi

Eftersom det var svårt att hitta sökord som gav relevanta träffar för vårt syfte valde vi att använda samma sökord i samtliga databaser, även om de inte fanns som indexord. Indexord som användes i CINAHL var *Housing for the elderly* och *Pet therapy*. Andra sökord som användes var *Homes for the aged*, *animal assisted therapy* och *animals*, dessa fanns inte i CINAHL ämnesordslista, subject heading lists och därför användes de som fritextord. I PubMed användes *housing for the elderly* och *animal assisted therapy* som indexord, *homes for the aged* och *pet therapy* fanns inte i MeSH och användes då som fritextord. I PsycINFO användes *housing for elderly*, *homes for the aged*, *pet therapy*, *animal assisted therapy*, *human-pet bonding* och *animals*. *Animals* var det enda sökordet som fanns som indexord i Thesaurus men när det användes gavs få och irrelevanta träffar för vårt syfte, därför användes alla ord som fritextord för att få fram fler artiklar enligt anvisningar från Kristensson (2014).

Kristensson (2014) menar att sökningens känslighet ökar när fritextsökning används, det vill säga att fler artiklar genereras. Med en fritextsökning finns det en risk att specificiteten minskar, vilket innebär att fler irrelevanta artiklar genereras. Trots detta valde författarna av denna litteraturstudie att i databaserna CINAHL och PsycINFO till största del använda sig av fritextord eftersom det valda ämnet inte genererade så många artiklar. Författarna sorterade själva relevanta och irrelevanta artiklar utifrån syftet.

Booleska sökoperatören NOT användes inte i denna litteraturstudie då författarna ansåg att det skulle begränsa sökresultatet för mycket (Kristensson, 2014). Författarna kunde ha använt den booleska sökoperatören NOT för att exkludera artiklar som handlade om barn och försöksdjur.

8.1.5 Urval

Kristensson (2014) rekommenderar att abstract läses i första steget för att utesluta irrelevanta artiklar. Författarna till denna litteraturstudie valde att läsa titlarna i sökresultatet först för att utesluta irrelevanta artiklar. Många av de artiklarna som exkluderades i grovsällningen var artiklar med titlar som tydligt visade att studierna var irrelevanta för litteraturstudiens syfte ex. artiklar vars titlar tydligt syftade på barn och försöksdjur.

Åtta kvantitativa och två kvalitativa artiklar valdes slutligen till litteraturstudiens resultat. En bättre balans mellan antal kvantitativa och kvalitativa studier kunde eventuellt påverka litteraturstudiens resultat (Forsberg & Wengström, 2013).

8.1.6 Kvalitetsgranskning

Olika mallar testades innan författarna slutligen valde mallarna av Carlsson och Eiman (2003). Artiklarna som granskades med flera olika mallar bedömdes ha ungefär samma kvalitet av samtliga mallar. Detta anser författarna vara en styrka för resultatet.

Kristensson (2014) menar att det redan finns flera färdiga granskningsmallar så det finns ingen anledning att utforma egna granskningsmallar.

8.1.7 Dataanalys

Författarna upplevde svårigheter att tolka tabeller i de kvantitativa artiklarna och formulera om det till text. Mycket tid användes för att noggrant tolka tabellerna för att

inte gå miste om betydelsefull data för litteraturstudiens resultat. Detta ses som en styrka då författarna varit noggranna för att inte gå miste om viktig data.

8.1.8 Kvalitetsindikatorer

Kvalitetsgranskningsmallarna som användes var lätta att använda och underlättade kvalitetsgranskningen av artiklarna. Liknande resultat kunde urskiljas i de flesta studierna vilket gör resultatet överförbart (Forsberg och Wengström, 2013). Författarnas resultat har framkommit från västerländsk äldreomsorg. Därmed har resultatet bäst överförbarhet till liknande vårdkontext i länder med västerländsk kultur.

I Sverige lever cirka åtta procent av de som är över 65 år och nästan hälften av de som är över 90 år med demens (Socialstyrelsen, 2010). Sex av totalt tio artiklar undersöker äldre som lever med demens. Då många äldre i Sverige lever med demens anser författarna att resultatet är överförbart till äldreomsorgen i Sverige.

Denna litteraturstudies resultat speglar all data som framkommit och svarar på litteraturstudiens syfte. Liknande resultat har framkommit från de flesta studier trots att studierna är genomförda i flera olika länder. Detta anser författarna öka trovärdigheten av denna studie.

8.1.9 Etiska överväganden

Forsberg & Wengström (2013) menar att alla vetenskapliga studier har ett krav att etiska överväganden görs. Alla artiklar som inkluderats i denna litteraturstudie är vetenskapliga enligt Ulrichsweb. Sex av artiklarna hade etiskt godkännande och resterande fyra innehöll etiskt resonemang. Författarna till litteraturstudien valde ändå att inkludera studierna som inte hade etiskt godkännande då de innehöll ett etiskt resonemang (Forsberg & Wengström, 2013). Exempel på etiskt resonemang var information till deltagare och att deltagarna gav sitt samtycke till att delta i studien.

8.1.10 Styrkor/Svagheter

Litteraturstudien har ett globalt perspektiv då de studier som ingår i litteraturstudien är gjorda i olika länder som är jämförbara med Sverige. Detta gör att resultatet är överförbart till äldreomsorg i Sverige och andra länder med liknande kultur. Detta ser författarna som en styrka i denna litteraturstudie.

Denna litteraturstudie är författarnas första. Det finns därför en risk att misstag begåtts utan att författarna uppmärksammat detta. Artiklarna som utgör litteraturstudiens resultat är publicerade mellan år 2002-2015. Detta innebär att de två äldsta artiklarna är 14 år gamla. Detta kan ses som en svaghet i litteraturstudien. Författarna valde ändå att inkludera dessa studier på grund av att de var relevanta utifrån litteraturstudiens syfte. (Kristensson, 2013).

De flesta artiklarna i denna litteraturstudie handlade om hundar och det fanns även artiklar om akvariefiskar och kanariefåglar. Detta kan vara en svaghet då vi inte kan vara säkra på att till exempel katter och kaniner har samma effekt på äldres hälsa.

8.2 Resultatdiskussion

Syftet med denna litteraturstudie var att beskriva djurterapiens betydelse för äldres hälsa inom äldreomsorgen. Socialstyrelsen (2008) menar att åldrandet kan bidra till fysisk och psykisk ohälsa. Även den sociala förmågan kan förändras vilket kan leda till färre sociala kontakter. Författarna anser att detta stämmer bra överens efter egna erfarenheter från den kliniska verksamheten. Artiklarna som redovisas i författarnas resultat bygger på de fyra kategorierna beteendeförändring, social funktion, meningsfullhet och minnen. Det väsentliga resultatet som författarna av denna litteraturstudie kommit fram till är att djur har inverkan på äldres hälsa. En större del av resultatet visar att djur har positiv inverkan på äldres hälsa.

8.2.1 Beteendeförändring

Resultatet visade att djur har positiva effekter på psykisk ohälsa och beteendeproblematik hos äldre, djur visade sig också bidra till en ökad aptit hos äldre vilket ledde till ett ökat näringsintag och viktökning, djur kan även ha negativa effekter till exempel öka verbal aggressivitet och aggressiva beteenden hos äldre.

Förekomsten av depressiva symtom ökar med stigande ålder (Lindwall & Karlsson, 2012). När ett djur förs in i de äldres vardagliga miljö påverkas deras hälsa övervägande positivt. Djur har positiv inverkan på äldres hälsa genom att lindra psykisk ohälsa och beteendeproblematik. Detta skulle kunna bero på att de äldre är vana vid att ha djur omkring sig sedan tidigare i livet och upplever då en känsla av trygghet då djuret får de

äldre att känna sig som hemma. Nordenfelt (1987) menar att miljömässiga faktorer påverkar hälsan. Författarna menar att den miljömässiga faktorn i detta fall är djuret då det införs i de äldres vardagliga miljö och påverkar deras hälsa övervägande positivt.

Westergren (2009) beskriver att det idag finns en nutritionsproblematik hos äldre på grund av till exempel aptitlöshet. Denna litteraturstudies resultat visar att djur kan förbättrar den fysiska hälsan genom att stimulera till en ökad aptit som leder till ökat näringsintag vilket minskar och förebygger malnutrition. Den ökade aptiten skulle kunna bero på att djuren bidrar till en lugnare miljö där de äldre känner att de kan ta sig tid vid måltiderna. Även här kan djuret ses som den miljömässiga faktorn som Nordenfelt (1987) beskriver påverkar hälsan.

Djur har inte enbart lindrande effekter på psykisk ohälsa och beteendeproblematik hos äldre utan kan också öka till exempel aggressiva beteenden. Eftersom att inte alla människor tycker om djur är det kanske inte så underligt att vissa äldre påverkas negativt av djur. Nordenfelt (1987) menar att de vitala målen är individuella och nödvändiga för en grundläggande välfärd. Detta tolkar författarna som att de vitala målen skiljer sig från individ till individ vilket bidrar till att djur har positiv inverkan på vissa individer och negativ inverkan på andra.

Genom att införa djur i den vardagliga miljön inom äldreomsorgen skulle fysisk och psykisk ohälsa kunna förebyggas och lindras. Det är dock viktigt att ha i åtanke att vissa individer påverkas negativt av djur vilket måste tas hänsyn till innan ett djur införs permanent inom äldreomsorgen.

8.2.2 Social funktion

Resultatet visar på att djur är betydelsefulla som sällskap för äldre och att de lindrar känslan av ensamhet genom att öka deltagandet i vardagliga aktiviteter.

Djur har positiv inverkan på äldres hälsa genom en minskad upplevelse av ensamhet. Djuret är i sig ett sällskap för de äldre men de bidrar också till att de äldre skapar nya sociala kontakter genom att delta i vardagliga aktiviteter. Nordenfelt (1987) menar att sociala kontakter är viktigt för de flesta individer och kan vara en del i individens hälsovillkor.

Åldrandet bidrar till att upplevelsen av ensamhet ökar vilket kan bero på minskad psykisk och fysisk förmåga och/eller förlust av närstående. Ett fortsatt aktivt liv bidrar till ett gott åldrande (Nygren & Lundman, 2009). Djur kan ses som naturliga terapeuter, de har egenskaper som att inte värdera, använda icke verbal kommunikation, stödja, lyssna och visa empati (Norling, 2002). Djur kan ses som en vän för de äldre och därmed förbättra deras hälsa genom fler sociala kontakter. När djur deltar i aktiviteter inom äldreomsorgen lockas de äldre som har ett intresse för djur och genom att delta för att träffa djuret bidrar det till andra sociala kontakter.

Djuret är bra som sällskap för de äldre och de kan även lockas de äldre att delta i vardagliga aktiviteter vilket bidrar till att nya sociala kontakter skapas och känslan av ensamhet minskar.

8.2.3 Meningsfullhet

Resultatet visar på att djur är särskilt meningsfulla vid denna tid i deras liv på grund av förändrad familjestruktur, de äldre känner ett ansvar över att ta hand om djuret vilket bidrar till att de äldre känner sig meningsfulla. Autonomi kan bli kränkt inom äldreomsorgen, djur kan skapa situationer där de äldre upplever ökad autonomi.

Förändrad familjestruktur på grund av åldrandet kan bidra till ohälsa, ett exempel på förändrad familjestruktur kan vara att en person som alltid hjälpt sina närstående med till exempel trädgårdsarbete blir nu den som själv behöver hjälp på grund av försämrade fysiska förmågor. Detta kan leda till att personens roll i familjen förändras och en upplevelse av att inte vara behövd uppstår. Genom att de äldre får ansvar för ett djur anser de äldre sig vara behövda. Nordenfelt (1987) menar att viktiga förutsättningar för att uppleva hälsa är personlig utveckling och utveckling av möjligheter. Författarna till denna litteraturstudie menar att när man blir äldre och sociala roller förändras kan det innebära att personlig utveckling och utveckling av möjligheter upplevs avstanna vilket kan bidra till att upplevelsen av hälsa och lycka påverkas. Enligt Nordenfelt (1987) är det för de flesta vuxna är det viktigt att kunna sköta sitt hem, utföra sitt arbete och ha sociala kontakter.

Autonomi kan vara viktigt för att kunna uppleva meningsfullhet. Om en individs autonomi kränks kan det bidra till en upplevelse av försämrad hälsa. Nordenfelt (1987) menar att en person anses ha ohälsa när minst ett viktigt mål inte kan uppnås. Författarna till denna litteraturstudie anser att autonomi är ett viktigt viktigt mål för de flesta individer och därför kan djur vara till hjälp för att förbättra hälsan.

Att ha en roll i samhället och vardagen är viktigt för att de äldre ska känna sig meningsfulla. Ett djur som är beroende av en människa för att överleva bidrar till en ökad känsla av meningsfullhet hos de äldre vilket i sin tur bidrar till en förbättrad hälsa.

8.2.4 Minnen

Resultatet visar på att djur bidrar till att gamla minnen kommer tillbaka, både positiva och negativa.

Att få se tillbaka på gamla minnen kan bidra till en förbättrad hälsa. Både glädje och sorg kan upplevas vid möten med djur. Om en person som är van vid att ha djur omkring sig och detta är ett viktigt mål för denna persons hälsovillkor, flyttar in på ett boende där djur inte finns att tillgå kan ohälsa upplevas. Om djur då införs på boendet kan det bidra till att personen minns hur det var i dennes tidigare hem och glädje kan upplevas. Nordenfelt (1987) menar att en person kan ha hälsa men behöver inte uppleva glädje på grund av att yttre omständigheter inte ger individen möjlighet att nå sina vitala mål och därigenom få en försämrad hälsa. Författarna till denna litteraturstudie menar att en person som har ett viktigt mål som handlar om att ha djur omkring sig inte har möjlighet att umgås med djur när denna person flyttar till ett boende inom äldreomsorgen.

Att ha djur inom äldreomsorgen kan bidra till att gamla minnen, både positiva och negativa återkallas och glädje kan upplevas.

8.3 Tillämpning och kliniska implikationer av resultatet

Djur skulle kunna vara en del i de äldres dagliga aktiviteter och på så vis förebygga ohälsa genom att bidra till ökad sysselsättning för de äldre och öka de äldres känsla av meningsfullhet. Eftersom att inte alla äldre påverkas positivt av djur så bör det finnas

alternativ till aktiviteter där djur inte deltar i aktiviteten. Något som författarna reflekterat över är hur det skulle kunna fungera praktiskt med pälsdjur inom äldreomsorgen då det idag finns allergi och överkänslighet hos ca 18 % av Sveriges vuxna befolkning (Asthma och allergiförbundet, 2015). Detta innebär att både vårdpersonal och de äldre kan vara allergiska mot djur. I denna litteraturstudie har författarna kommit fram till att även akvariefiskar har positiv effekt på äldres hälsa. Detta kan vara enklare att tillämpa kliniskt då det är ovanligt med allergi och överkänslighet mot akvariefiskar.

En fråga som också måste diskuteras är vem som har ansvar för djuret som till exempel veterinärbesök. Om detta ansvar ska läggas på personalen måste de ha tid för det utan att de boende påverkas.

8.4 Förslag till vidare forskning

Risken för undernäring hos personer över 70 år är cirka 30 %. Hos de äldre som bor hemma är risken för undernäring 1-5 % och hos äldre på äldreboenden är risken 10-35 % (Socialstyrelsen, 2000). I denna litteraturstudies resultat har det främst visat sig att djur har inverkan på äldres psykiska hälsa. En liten del av resultatet visar att djur även kan ha inverkan på de äldres fysiska hälsa då akvariefiskar visat sig ha positiv inverkan på äldres aptit och näringsintag.

Eftersom det visat sig att undernäring är ett fysiskt hälsoproblem för äldre skulle det vara av intresse att vidare undersöka hur djur påverkar den äldres fysiska hälsa inom äldreomsorgen. Författarna anser att en experimentell studie kan vara lämplig för att undersöka detta vidare.

8.5 Slutsats

Genom denna litteraturstudie har författarna kommit fram till att djur som använts i terapeutiskt syfte har inverkan på äldres hälsa. Djuret är bra som sällskap för de äldre och de kan även locka de äldre att delta i vardagliga aktiviteter vilket bidrar till att nya sociala kontakter skapas och känslan av ensamhet minskar. Att ha en roll i samhället och vardagen är viktigt för att de äldre ska känna sig meningsfulla. De äldre känner sig meningsfulla när de får ta ansvar för ett djur, vilket i sin tur bidrar till en förbättrad hälsa. Att ha djur inom äldreomsorgen kan bidra till att gamla minnen, både positiva

och negativa återkallas och glädje kan upplevas. Genom att införa djur i den vardagliga miljön inom äldreomsorgen skulle fysisk och psykisk ohälsa kunna förebyggas och lindras. Det är dock viktigt att ha i åtanke att vissa individer påverkas negativt av djur vilket måste tas hänsyn till innan ett djur införs permanent inom äldreomsorgen.

9 Referenser

- Astma och allergiförbundet. (2015). Pälldjur och allergi. Hämtad 2016-05-12, från <http://astmaoallergiforbundet.se/information/palldjur-allergi/>
- Boverket. (2016). *Andelen äldre ökar*. Hämtad 2016-05-10, från <http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/bostadsmarknaden/bostadsmarknaden-for-olika-grupper/aldre/>
- Carlsson, S., Eiman, M. (2003) *Evidensbaserad omvårdnad: Studiematerial för undervisning inom projektet "Evidensbaserad omvårdnad - ett samarbete mellan Universitetssjukhuset MAS och Malmö högskola"*. (2003:2). Malmö: Hälsa och samhälle, Malmö högskola.
- Chu, C. I., Liu, C. Y., Sun, C. T., & Lin, J. (2009). The effect of animal-assisted activity on inpatients with schizophrenia. *Journal of psychosocial nursing*, 47(12), 42-48. doi:10.3928/02793695-20091103-96.
- Colombo, G., Buono, M. D., Smania, K., Raviola, R., & De Leo, D. (2005). Pet therapy and institutionalized elderly: A study on 144 cognitively unimpaired subjects. *Archives Of Gerontology And Geriatrics*, 42. 207-216. doi:10.1016/j.archger.2005.06.011
- Dahlberg, L., Andersson, L., McKee, K. J., & Lennartsson, C. (2015). Predictors of loneliness among older women and men in Sweden: A national longitudinal study. *Aging & Mental Health*, 19(5), 409-417. doi:10.1080/13607863.2014.944091
- Dahlberg, K. & Segesten, K. (2010). *Hälsa och vårdande i teori och praxis*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Dehlin, O., & Rundgren, Å. (2014). *Geriatrisk*. Lund: Studentlitteratur.

Dookie, A. L. (2013). Perspectives of Animal Assisted Activities on Empowerment, Self-Esteem and Communication With Caregivers on Elders in Retirement Homes. *Activities, Adaptation & Aging*, 37(3), 189-212.
doi:10.1080/01924788.2013.816831

Edwards, N., & Beck, A. (2002). Animal-assisted therapy and nutrition in Alzheimer's disease. *Western Journal Of Nursing Research*, 24(6), 697-712. Hämtad från databasen CINAHL with Full Text.

Eriksson, B. (2012). I djurens tecken. *Historisk tidskrift*, 132(3). Tillgänglig:
http://www.historisktidskrift.se/fulltext/2012-3/pdf/HT_2012_3_359-364_eriksson.pdf

*Fick, K. (1992). The influence of an animal on social interactions of nursing home residents in a group setting. *American Journal Of Occupational Therapy*, 47(6), 529-534. Hämtad i CINAHL with Full Text.

Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur & Kultur.

Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik: för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur

Lantz, L., & Steénmark, A. (2006). *Animal Assisted Therapy Djur och människa; ett team i behandling och terapi av barn och unga*. (Examensarbete, Stockholms universitet). Från
<http://www.halsansnatur.se/images/media/lantz%20o%20steenmark,cupps.pdf>

- Levinson, B.M. (1969). *Pet-oriented child psychotherapy*. Springfield, Illinois.
- Lindwall, M., & Karlsson, I. (2012). Fysisk aktivitet och psykisk ohälsa hos äldre. I E. Rydwick (Red.), *Äldres hälsa: Ett sjukgymnastiskt perspektiv* (s. 355 - 366). Lund: Studentlitteratur AB.
- Lutwack-Bloom, P., Wijewickrama, R., & Smith, B. (2008). Effects of pets versus people visits with nursing home residents. *Journal Of Gerontological Social Work, 44*(3/4), 137-159. Hämtad från databasen CINAHL with Full Text.
- Marx, MS., Cohen-Mansfield, J., Regier, N., Dakheel-Ali, M., Srihari, A., & Thein, K. (2010). The impact of different dog-related stimuli on engagement of persons with dementia. *American Journal Of Alzheimer's Disease & Other Dementias, 25*(1), 37-45. doi: 10.1177/1533317508326976
- McCabe, BW., Baun, M., Speich, D., & Agrawal, S. (2002). Resident dog in the Alzheimer's special care unit. *Western Journal Of Nursing Research, 24*(6), 684-696.
- Moretti, F., De ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C & Atti, A.R. (2010). Pet therapy in elderly patients with mental illness. *Psychogeriatrics, 11*(2), 125-129. doi:10.1111/j.1479-8301.2010.00329.x
- Nationalencyklopedin [NE]. (2016). *Ädelreformen*. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ädelreformen>

- Nationalencyklopedin [NE]. (2016). *Äldreomsorg*. Tillgänglig:
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/aldreomsorg>
- Nordenfelt, L. (1987). *On the nature of health: an action-theoretic approach*.
Dordrecht: Reidel.
- Nordgren, L., & Engström, G. (2014). Effects of dog-assisted intervention on
behavioural and psychological symptoms of dementia. *Nursing Older
People*, 26(3), 31-38.doi:10.7748/nop2014.03.26.3.31.e517
- Norling, I. (2002). *Djur i vården: Om hur sällskapsdjur kan påverka äldres hälsa och
livskvalitet, egenvård och oberoende, avlasta och förbättra vård och
omsorg, sänka vårdkostnader och förbättra vårdpersonalens
arbetsmiljö*. Göteborg: Sektionen för vårdforskning, Sahlgrenska
universitetssjukhuset.
- Nygren, B., & Lundman, B. (2009). Åldrandet och att vara gammal. I F. Friberg & J.
Öhlén (Red.), *Omvårdnadens grunder: perspektiv och förhållningssätt*
(s. 177- 199). Lund: Studentlitteratur AB
- Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders-Slegers, M., Patil, G., & Ihlebæk, C.
(2015). Effect of animal-assisted interventions on depression, agitation
and quality of life in nursing home residents suffering from cognitive
impairment or dementia: A cluster randomized controlled trial.
International Journal Of Geriatric Psychiatry, doi:10.1002/gps.4436

Socialstyrelsen. (2010). *Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom 2010: stöd för styrning och ledning*. Västerås: Socialstyrelsen. Från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18012/2010-5-1.pdf>

Socialstyrelsen. (2000). *Näring för god vård och omsorg: en vägledning för att förebygga och behandla undernäring*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18400/2011-9-2.pdf>

Socialstyrelsen. (2008). *Äldres psykiska ohälsa – en fördjupad lägesrapport om förekomst, verksamheter och insatser*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8850/2008-131-20_200813120.pdf

Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. (2013). Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease?. *International Journal Of Older People Nursing*, 10(2), 84-93. doi:10.1111/opn.12053

Westergren, A (2009). Nutrition och ätande. I A-K. Edberg, H. Wijk (Red.), *Omvårdnadens grunder Hälsa och ohälsa*.(s.489-508). Lund: Studentlitteratur AB

Östlundh, L. (2012). Informationssökning. I F, Friberg (Red.), *Dags för uppsats* (s.57-79). Lund: Studentlitteratur AB.

* **Innebär exkluderade artiklar vid kvalitetsgranskning.**

Bilagor

Bilaga A Databassökning PsycINFO 2016-03-14

Nr	Sökord	Antal träffar	Lästa abstract	Lästa fulltext	kvalitetsgranskade
S1	Housing for Elderly	921	0	0	0
S2	Homes for the aged	14084	0	0	0
S3	S1 OR S2	14891	0	0	0
S4	Pet therapy	1258	0	0	0
S5	Animal assisted therapy	752	0	0	0
S6	Human-Pet bonding	2	0	0	0
S7	Animals	232080	0	0	0
S8	S4 OR S5 OR S6 OR S7	232985	0	0	0
S9	S3 AND S8	106	96	7	1

Bilaga B Databassökning CINAHL 2016-03-15

NR	Sökord	Antal träffar	Lästa abstract	Lästa fulltext	kvalitetsgranskade
S1	Housing for the elderly (Subject heding lists)	1955	0	0	0
S2	Homes for the aged	34951	0	0	0
S3	Pet therapy (Subject heding lists)	796	0	0	0
S4	Animal assisted therapy	386	0	0	0
S5	Animals	72682	0	0	0
S6	S1 OR S2	36018	0	0	0
S7	S3 OR S4 OR S5	73149	0	0	0
S8	S6 AND S7	152	100	16	9

Bilaga C Databassökning PubMed 2016-03-15

Nr	Sökord	Antal träffar	Lästa abstract	Lästa Fulltext	Kvalitetsgranskade
S1	Housing for the Elderly (MeSH)	1485	0	0	0
S2	Homes for the aged	32902	0	0	0
S3	Pet therapy	17097	0	0	0
S4	Animal assisted therapy (MeSH)	263	0	0	0
S5	S1 OR S2	34031	0	0	0
S6	S3 OR S4	17097	0	0	0
S7	S5 AND S6	35	35	11	1

Bilaga D Bedömningsmall för studier med kvalitativ metod

Poängsättning	0p	1p	2p	3p
Abstrakt (syfte, metod, resultat = 3p)	Saknas	1/3	2/3	Samtliga
Introduktion	Saknas	Knapphändig	Medel	Välskriven
Syfte	Ej angivet	Otydligt	Medel	Tydligt
Metod				
Metodval adekvat till frågan	Ej angiven	Ej relevant	Relevant	
Metodbeskrivning (repetierbarhet möjlig)	Ej angiven	knapphändig	medel	Utförlig
Triangulering	Saknas	Finns		
Urval (antal, beskrivning, representativitet)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Djur inom äldreomsorg	Ej undersökt	Liten andel	Hälften	Samtliga
Bortfall	Ej angivet	>20%	5-20%	<5%
Bortfall med betydelse för resultat	Analys saknas/ja	Nej		
Kvalitet på analysmetod	Saknas	Låg	Medel	Hög
Etiska aspekter	Ej angivna	Angivna		
Resultat				
Frågeställning besvarad	Nej	Ja		
Resultatbeskrivning (redovisning, kodning, etc)	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Tolkning av resultatet (citat, kod, teori, etc)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Diskussion				
Problemanknytning	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Diskussion av egenkritik och felkällor	Saknas	Låg	God	
Anknytning till tidigare forskning	Saknas	Låg	Medel	God
Slutsatser				
Överensstämmelse med resultat (resultatets huvudpunkter belyses)	Slutsats saknas	Låg	Medel	God
Ogrundade slutsatser	Finns	Saknas		
Totalpoäng (max 48p)	p	p	p	p
				p
				%
Grad I = 80 % Grad II = 70 % Grad III = 60%				Grad

Bilaga E Bedömningsmall för studier med kvantitativ metod

Poängsättning	0p	1p	2p	3p
Abstrakt (syfte, metod, resultat = 3p)	Saknas	1/3	2/3	Samtliga
Introduktion	Saknas	Knapphändig	Medel	Välskriven
Syfte	Ej angivet	Otydligt	Medel	Tydligt
Metod				
Metodval adekvat till frågan	Ej angiven	Ej relevant	Relevant	
Metodbeskrivning (repetierbarhet möjlig)	Ej angiven	Knapphändig	medel	Utförlig
Urval (antal, beskrivning, representativitet)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Djur inom äldreomsorg	Ej undersökt	Liten andel	Hälften	Samtliga
Bortfall	Ej angivet	>20%	5-20%	<5%
Bortfall med betydelse för resultat	Analys saknas/ja	Nej		
Etiska aspekter	Ej angivna	Angivna		
Resultat				
Frågeställning besvarad	Nej	Ja		
Resultatbeskrivning (redovisning, tabeller, etc)	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Statistisk Analys (beräkningar, metoder, signifikans)	Saknas	Mindre bra	Bra	
Confounders	Ej kontrollerat	Kontrollerat		
Tolkning av resultatet (citat, kod, teori, etc)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Diskussion				
Problemanknytning	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Diskussion av egenkritik och felkällor	Saknas	Låg	God	
Anknytning till tidigare forskning	Saknas	Låg	Medel	God
Slutsatser				
Överensstämmelse med resultat (resultatets huvudpunkter belyses)	Slutsats saknas	Låg	Medel	God
Ogrundade slutsatser	Finns	Saknas		
Totalpoäng (max 47p)	p	p	p	p
				p
				%
Grad I = 80 % Grad II = 70 % Grad III = 60%				Grad

Bilaga F Artikelmatris

Författare, År, Land, Databas	Titel	Syfte	Metod & Urval	Resultat & Slutsats	Kvalité
Colombo, G., Dello, Buono, M., Smania, K., Raviola, R., De Leo, D. Italien 2005 Archives of Gerontology & Geriatrics CINAHL	Pet therapy and institutionalized elderly: a study on 144 cognitively unimpaired subjects.	Bedöma om ett husdjur-terapi program hade en positiv effekt på psykopatologisk status och uppfattning om livskvalitet hos kognitivt intakta patienter, inom äldreomsorgen	Kvantitativ Slumpmässigt urval N=147, 97 kvinnor och 47 män. medelålder 78,8 år. T-test Bortfallsanalys utförd	Denna studie stärker hypotesen att djurterapi kan ha en gynnsam effekt på psykiskt välbefinnande hos äldre inom äldreomsorgen, särskilt när det gäller aspekter som rör depressiva symtom och uppfattning om livskvalitet.	Hög
Dookie, A L. Canada 2013 Activities, Adaptation & Aging CINAHL	Perspectives of Animal Assisted Activities on Empowerment, Self-Esteem and Communication With Caregivers on Elders in Retirement Homes.	Undersöka hur djurassisterad aktivitet positivt påverkar äldres självkänsla, känslor av egenmakt, samt kommunikation med andra.	Kvalitativ N=10, ålder 63- 95år. Boende på äldreboende semistrukturerade-intervjuer baserade på frågeformulär från tidigare studier.	Djurassisterad aktivitet har positiv effekt på äldre inom äldreomsorgen. Djuren bidrog till att patienterna kände sig behövda.	Hög
Edwards, NE. & Beck, AM. USA 2002 Western Journal of Nursing Research CINAHL	Animal-Assisted Therapy and Nutrition in Alzheimer's Disease	Undersöka påverkan av djurassisterad terapi och studera akvariefiskars samband med näringsintag hos individer med Alzheimer's sjukdom.	Kvantitativ N=62 (24 män, 38 kvinnor) vikt mättes på de boende varje månad. Vikter togs 3 månader före införandet av akvarier och under 4 månader efter införandet av akvarier. Två boenden användes som testgrupp och ett som försöksgrupp	Majoriteten av deltagarna ökade sitt näringsintag när de tittade på akvarier. Endast åtta personer en minskning av näringsintag eller ingen skillnad. Sammantaget ökade deltagarna sitt näringsintag med 21,1 % i nutrition när behandlingen inleddes och en ökning av 27,1% i post-test perioden.	Hög

Lutwack-Bloom, P. Wijewickrama BA, R. & Smith, B. USA 2008 Journal of Gerontological Social Work CINAHL	Effects of Pets versus People Visits with Nursing Home Residents	Belysa värdet av ett husdjurs närvaro, genom användning av djurterapi inom äldreomsorgen. Frågan besvarades om huruvida besök av hundar kan vara en bidragande orsak till förändringar i humör och påverkan på depression	Kvantitativ. Slumpmässigt urval, av patienter boende på två olika vårdhem. N=68, 58,2 % kvinnor. medelålder 69,9 år En experimentell - och kontrollgrupp Experimentell design	Hundar har påverkan på humöret, men någon lindrande effekt på depression kunde inte påvisas.	Medel
Marx, MS., Cohen- Mansfield, J., Regier, NG. Dakheel-Ali, M., Srihari, A. & Thein, K. USA 2010 American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias CINAHL	The impact of different dog- related stimuli on engagement of persons with dementia.	Utvärdera effekten av djursisterad terapi på demensboende.	Kvantitativ N=56 deltagare från 2 vårdhem varav 44 var kvinnor. medelåldern var 87år. Observationer	Attityden hos de boende på vårdhem påverkades mest positivt av de verkliga hundarna, i motsats till något positiv inställning till färgläggningen av hundbilder. Detta betyder inte att de boende endast påverkas av de verkliga hundarna. Tvärtom, inställningen var också positiv mot robot hund, valp video och plysch hund.	Hög
McCabe, BW., Baun, M.M., Speich, D., Agrawal, S. USA 2002 Western Journal of Nursing Research CINAHL	Resident dog in the Alzheimer's special care unit.	Studera effekten på beteendeproblematik vid införandet av en hund hos personer med Alzheimers eller relaterade sjukdomar som är bosatta på demensboende.	kvantitativ N=22	Resultaten indikerar att det fanns en minskning av beteendeproblem under dagtid jämfört med kvällstid under en fyra veckors period. Resultaten stöder den långsiktiga terapeutiska effekterna av hundar för personer som bor på speciella vårdhem för Alzheimers sjuka individer.	Medel

Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C. & Atti, AR. Italien 2010 Psychogeriatrics. PubMed	Pet therapy in elderly patients with mental illness	Utvärdera effekterna av djurterapi infört på äldre patienter som drabbats av olika psykiatriska sjukdomar och som bor på äldreboende.	Kvantitativ N=10 Kontrollgrupp Ändamålsenligt urval. Frågeformulär	Positiv effekt på självupplevd livskvalitet observerades hos fem personer som tillhörde djurgruppen och hos två deltagare i kontrollgruppen. Alla deltagare i djurgruppen rapporterade tillfredsställelse samt att hundinterventionens erfarenhet var trevlig och intressant. Nio av tio personer rapporterade att djuren hade en lugnande effekt och en deltagare rapporterade att minnen kom tillbaka. Slutligen ville 80 % av deltagarna fortsätta träffa sällskapsdjur. Djurterapi är effektiv för att förbättra depressiva symptom och kognitiv funktion hos äldre inom äldreomsorgen med psykisk sjukdom.	Hög
Nordgren, L., Engström, G. Sverige 2014 Nursing Older People CINAHL	Effects of dog-assisted intervention on behavioural and psychological symptoms of dementia.	Utvärdera effekten av hundassisterade åtgärder på beteendemässiga och psykiska symptom på boende med demens under en sex-månaders period.	Kvantitativ Data från 8 vårdhem. Kvasiexperimentell, pre-test/post-tester Forskningen utformades med upprepade mätningar N=20. Kontrollstudie =13.	Hund-assisterade åtgärder kan ge ett alternativ eller komplement till farmakologisk behandling för att minska beteendesyntom hos personer med demens, men dess värde och plats i vården kräver ytterligare utvärdering.	Hög
Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders-Slegers, M., Patil, G. & Ihlebæk, C. Norge 2015 International Journal of Geriatric Psychiatry PsycINFO	Effect of animal-assisted interventions on depression, agitation and quality of life in nursing home residents suffering from cognitive impairment or dementia: A cluster randomized controlled trial.	Undersöka eventuella effekter på depression, agitation och livskvalitet i vårdhem med demens eller kognitiv nedsättning, genom djurassisterade åtgärder.	Kvantitativ. Slumpmässigt urval kontrollgrupp N=51 65 år eller äldre, män och kvinnor	En betydande effekt på depression och livskvalitet konstaterades för deltagare med svår demens vid uppföljningen. För Livskvalitén, var effekten betydande av djurassisterad terapi vilket också påträffas omedelbart efter insatsen. Effekter på agitation hittades ej.	Hög

Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., Fagerberg, I. Sverige 2013 International Journal of Older People Nursing CINAHL	Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease?	Belysa innebörden av den levda erfarenheten av möten med en terapihund för personer med Alzheimers sjukdom.	Kvalitativ. Fenomenologisk, hermeneutisk metod. N=5 4 kvinnor 1 man. Ålder 89-95 år	Tiden med hunden får personen att berätta minnen och känslor, och gör det möjligt att nå personen på en kognitiv nivå. Den aktuella studien kan bidra till hälso- och sjukvårds forskning och ge kunskap om användningen av utbildade terapihundar i vården av äldre personer med Alzheimers på ett sätt som kan öka livskvaliteten och välbefinnandet hos personer med demens.	Hög